

Dybbøl og Als og bagefter medlem af Aarøes strejfkorps. Ind imellem var han fyrskibsfører i Læsø Rende og de sidste år inden afskeden 1883 i Drogden.

Med stof fra nogle håndskrevne erindringer, der fortrinsvis behandler de to krige, og som findes på Det kongelige Bibliotek, fra adskillige offentlige arkivalier og fra en del trykte værker skildrer Lichtenberg en særegen type, stærkt nationalbevidst, modig og med praktisk håndelag. Larsen ser ud til at have været blandt de få, der i hovedsagen har fået lov til at leve helt med deres interesser. Til disse hørte også sejlsport; på dette område var han pioner og medstifter af den senere Kongelig Dansk Yachtklub. Personlig synes P. J. Larssen at have været noget af en hugaf, men det er alligevel indtrykket af et tiltalende, åbent og ærligt menneske, der står tilbage. Bogen er illustreret og forsynet med et særdeles veloplysende personregister og skibsindex.

Finn H. Lauridsen.

*H. D. Schepelern: 1864 i danske Billeder. Katalog over mindeudstillingen på Frederiksborg 1964. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, 1964). 70 s.*

For de danske kunstnere, der enten på bestilling eller af egen drift kom til at beskæftige sig med krigen 1864, blev opgaven ikke let. Krigskunst plejede at være glorificerende, og krigens forløb indbød ikke på vor side umiddelbart hertil. Alligevel er det ikke få billeder med emner derfra, portrætter inklusive, der kan samles til en udstilling: omkring 60 vistes på Frederiksborg sidste år.

Det smukke katalog til udstillingen indleder H. D. Schepelern med en præsentation af kunstnerne, herunder særligt deres forhold til krigen – flere af dem var nemlig ikke meget ældre end den, mens andre havde været di-

rekte med. Motivkredsen var virkelig begrænset. Det var Sankelmark, Dybbøl og de små heldige rytterfægtninger, der gang på gang dyrkedes, når det drejede sig om begivenheder til lands. Til søs var det Swinemünde og Helgoland, begge sejre. Fotografiet var i sin vorden, og dets udvikling var med til at skabe et krav om sandhed, som maleriet og tegningen ikke havde kunnet følge. Niels Kjeldsen-billederne og diskussionen om dem var typiske eksempler herpå. Morsomt er det, at da man først for alvor lærte kunsten eller måske rettere »fiduserne«, blev fotografiets mytedannende evne absolut ikke mindre, end gamle dages gengivelser havde været det.

Finn H. Lauridsen.

*E. L. Parbøl: Jernbanerne i krigen 1864. (Jernbanehistorisk Selskabs skrifter I, 1964). 72 s.*

En vis betydning kunne de baner, der i 1850'erne og de første år af 60'erne var anlagt i Slesvig og Nørrejylland, godt have fået for 1864-krigens gang. De kunne ikke have ændret den, men nok forenklet et og andet, f. eks. tilbagetoget fra Dannevirke. Som i så mange andre forhold under den ulykkelige krig var heldet imidlertid heller ikke med her. Banerne blev brugt, og de gjorde også deres nytte ved troppe- og materieltransporterne, som hensigten var; men for meget slog fejl. Det lykkedes ikke i noget særligt omfang at få foretaget de planlagte ødelæggelser, og ved transporterne var man ofte udsat for ophobninger, der gjorde deres værdi illusorisk. Den nye trafikfaktor var et uprøvet organ, der ikke var dagligdags i den almindelige bevidsthed; derfor manglede man rutine i at håndtere den i en vanskelig situation.

Det nystiftede jernbanehistoriske selskab har gjort banernes indsats i krigen til emnet for sin første bog, et lille nydeligt skrift, der kronolo-